

บทที่ 4

การเมืองการปกครอง

ความหมาย ความสำคัญของการเมืองการปกครอง

การเมือง (Politics) หมายถึง กระบวนการและวิธีการ ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจของกลุ่มคน กิจกรรมทางการเมืองสามารถเกิดขึ้นได้ทั่วไปในทุกกลุ่มคนที่มีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งรวมไปถึงในแวดวงธุรกิจ แวดวงวิชาการ และในวงการศาสนาการเมืองจะมีความสำคัญดังนี้

1. เป็นวิถีชีวิตแบบหนึ่งของคนในรัฐ
2. คนในรัฐไม่สามารถหนีผลกระทบทางการเมืองได้
3. กิจกรรมทางการเมืองนำไปสู่การใช้อำนาจเพื่อกฎหมายพัฒนาประเทศและ แก้ปัญหาของประเทศ

อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เป็น เครื่องชี้ถึงความ เป็นประชาธิปไตยและความเป็นเอกราชของชาติอำนาจอธิปไตยย่อมมีความแตกต่างกันไปในแต่ละระบอบการ ปกครอง เช่น ในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนคือผู้มีอำนาจ สูงสุดในการปกครองประเทศ ในระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ อำนาจอธิปไตยเป็นของพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ กษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นตน

อนึ่งอำนาจอธิปไตยนี้นับเป็น องค์ประกอบสำคัญที่สุดของความเป็นรัฐ เพราะการจะเป็นรัฐได้นั้น นอกจากต้องประกอบด้วย อาณาเขต ประชากร และรัฐบาลแล้วย่อมต้องมีอำนาจอธิปไตยด้วย กล่าวคือ ประเทศนั้นต้องเป็นประเทศที่สามารถมีอำนาจสูงสุด (อำนาจ อธิปไตย) ในการปกครองตนเอง จึงจะสามารถ เรียกว่า "รัฐ" ได้

โครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 บัญญัติให้ การบริหารราชการแผ่นดินแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บริหารราชการ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยทั้ง 3 ส่วนนี้ ล้วนอยู่ในการควบคุมดูแลของคณะรัฐมนตรี ซึ่งหน้าที่รับผิดชอบบริหารราชการแผ่นดิน อันครอบคลุมไปถึงการกำหนดนโยบายเพื่อให้ข้าราชการนำไปปฏิบัติกรอำนวยความสะดวกและการให้ บริการสาธารณะแก่ ประชาชนตามกฎหมาย นโยบาย และคำสั่งของคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา

การบริหารราชการส่วนกลาง หมายถึง การบริหารที่ใช้หลักการรวมอำนาจ โดยให้อำนาจการบังคับ บัญชาและการวินิจฉัยสั่งการสูงสุดอยู่ในส่วนกลาง คือกรุงเทพมหานครอันเป็น เมืองหลวงและศูนย์กลาง การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐ แบ่งส่วนราชการออกเป็น

1. สำนักนายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของนายกรัฐมนตรีและ คณะรัฐมนตรี
2. กระทรวงหรือทบวง ซึ่งมีฐานะเทียบเท่า กระทรวงมีหน้าที่กำหนดนโยบาย และ วางแผน การดำเนินงานของกระทรวง รวมทั้งกำกับเร่งรัด ติดตาม การดำเนินงานตามแผนและ นโยบายที่วางไว้
3. ทบวง ซึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวงเป็นสวนราชการที่มีสภาพและ ปริมาณงาน ไม่เหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นกระทรวงได้
4. กรม หรือสวนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ซึ่งสังกัดหรือไม่ สังกัด สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง สำนักนายกรัฐมนตรี สวนราชการดังกล่าวนี้มีฐานะ เป็นนิติบุคคล จำแนกได้ 3 ประเภท คือ

4.1 สำนักงานรัฐมนตรี มีหน้าที่เกี่ยวข้องของกับราชการทางการเมืองของกระทรวงขึ้น ตรงต่อ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง

4.2 สำนักงานปลัดกระทรวง มีหน้าที่เกี่ยวข้องของกับราชการประจำทั่วไปของ กระทรวง กำกับ เร่งรัด ติดตามผลการปฏิบัติราชการของสวนราชการในกระทรวงอยู่ภายใต้การ ควบคุมดูแลของปลัดกระทรวง

4.3 กรม มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการสวนใดสวนหนึ่งของกระทรวง อยู่ภายใต้การ ควบคุมดูแลของ อธิบดีหรือตำแหน่งที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

การบริหารราชการสวนภูมิภาค หมายถึง การบริหารที่ใชหลักการแบ่งอำนาจ โดย ราชการสวนกลาง เป็นเจ้าของอำนาจ แล้วแบ่งอำนาจการบังคับบัญชาและการวินิจฉัยสั่งการ ให้แกภูมิภาคนำไปปฏิบัติให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และการปฏิบัติของภูมิภาคนั้น จะต้องให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้จะต้องไม่ขัดต่อนโยบายของสวนกลางหรือของคณะรัฐมนตรี หรือตัวบทกฎหมายของ ประเทศ การบริหารราชการสวนภูมิภาค มี 2 ระดับ คือจังหวัด และอำเภอ

การบริหารราชการสวนท้องถิ่น หมายถึง การบริหารที่ใชหลักการกระจายอำนาจ ที่สวนกลางได้มอบ อำนาจระดับหนึ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นไปดำเนินการปกครองตนเองอย่าง อิสระ โดยต้องไม่ขัดตอกฎหมาย ของประเทศหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน กิจกรรม ที่ทำใดสวนใหญ่จะเป็นเรื่องการพัฒนา มีอิสระใน การตัดสินใจในการแก้ปัญหาหรือการ สนับสนุนกิจกรรมของท้องถิ่น ออกข้อบังคับหรือระเบียบต่าง ๆ มา บังคับในเขตการปกครอง ของตนได้โดยไม่ขัดตอกฎหมาย การบริหารราชการสวนท้องถิ่น ในปัจจุบันมี 4 รูปแบบดังนี้

1. องค์การบริหารสวนจังหวัดมีโครงสร้างที่ประกอบด้วย สภาองค์การบริหารสวน จังหวัดและนายก องค์การบริหารสวนจังหวัดที่มาจากกาเลือกตั้งของประชาชน
2. เทศบาลมี 3 ประเภท คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร มีโครงสร้างที่ ประกอบด้วย สภาเทศบาล และนายกเทศมนตรีที่มาจากกาเลือกตั้งของ ประชาชน
3. องค์การบริหารสวนตำบล มีโครงสร้างที่ประกอบด้วย สภาองค์การบริหารสวนตำบล และนายก องค์การบริหารสวนตำบลที่มาจากกาเลือกตั้งของประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน
4. ราชการบริหารสวนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่

4.1 กรุงเทพมหานคร มีหน้าที่จัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ กรุงเทพมหานคร มีสำนักงานใหญ่เรียกว่า ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร มีโครงสร้างที่ประกอบด้วย สภากรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มาจากการเลือกตั้งของประชาชน มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 4 ปี

4.2 เมืองพัทยา มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยสภาเมืองพัทยา และนายกเมืองพัทยา มาจากการเลือกตั้งของประชาชน แต่การกำกับดูแลเมืองพัทยานั้นให้ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติราชการของเมืองพัทยา โดยมีอำนาจสั่งสอบสวน ขอให้จริงหรือสั่งให้นายกเมืองพัทยาชี้แจง แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของ เมืองพัทยา

ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ

อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ เป็นลักษณะการใช้อำนาจอธิปไตยโดยแยกอยู่ใน 3 สถาบันหลัก ซึ่งสถาบันทั้งสามดังกล่าวต่างมีอำนาจเป็นอิสระต่อกัน แต่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของอีกฝ่ายได้ ดังนี้

1. **อำนาจนิติบัญญัติ** เป็นอำนาจในการตรากฎหมายใช้บังคับแก่พลเมืองของประเทศ โดย ผู้ใช้อำนาจหรือปฏิบัติหน้าที่นี้โดยตรงคือ **รัฐสภา** พระมหากษัตริย์จะใช้อำนาจนิติบัญญัติ ผ่านทางรัฐสภา โดยทรงลงพระปรมาภิไธยในร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาจากรัฐสภา แล้วเป็นผลให้กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้โดยสมบูรณ์

2. **อำนาจบริหาร** เป็นอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายบริหารและจัดการปกครองบ้านเมืองให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ผู้ใช้อำนาจหรือปฏิบัติหน้าที่นี้โดยตรงคือ **รัฐบาลหรือ คณะรัฐมนตรี**

3. **อำนาจตุลาการ** เป็นอำนาจในการพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ผู้ใช้อำนาจ หรือปฏิบัติหน้าที่นี้โดยตรงคือ **ศาล** พระมหากษัตริย์จะทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาล เช่น ทรงลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้งประธานศาลฎีกาและผู้พิพากษาให้ปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น

การมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

ในสังคมประชาธิปไตย ถือว่าอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจอสูงสุดในการปกครองรัฐ เป็นของประชาชน ประชาชนจึงมีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองรัฐ เพื่อประโยชน์แก่ปวงชน สอนองค
ว
า
ม
ต้องการของปวงชน ฉะนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองการ ปกครองจึงเป็นหัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง หมายถึง การที่ประชาชนในฐานะเป็นเจ้าของ ประเทศมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือกำหนดการตัดสินใจของรัฐบาลในการดำเนินงานของ รัฐเพื่อประโยชน์ของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของไทยมีหลายรูปแบบ ดังนี้

1. การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี อาจทำได้โดย
 - 1.1 ช่วยรักษาและพัฒนาชุมชนของตนเอง
 - 1.2 เคารพและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ขอบังคับของชุมชน
 - 1.3 เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
 - 1.4ร่วมมือกับทางราชการในการดูแลและรักษาสภาพแวดล้อม เป็นต้น
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง โดย
 - 2.1 การแสดงความคิดเห็นของประชาชนผ่านสื่อต่างๆ
 - 2.2 การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
 - 2.3 การสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 - 2.4 การชุมนุมโดยสงบ
 - 2.5 การเลือกตั้ง ซึ่งเป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทย เป็นต้น